

Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok Pápai Tanácsa
Esztergom-Budapest
2017. november 8.
„Minden forrásom belőled fakad”

AZ EUCHARISZTIKUS KONGRESSZUSOK ÉS AZ EUCHARISZTIKUS TEOLÓGIA FELISMERÉSEI

Mons. Piero Marini érsek,
a Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszusok Pápai Tanácsának elnökének
előadása

TARTALOM

1. Bevezetés

A nemzetközi eucharisztikus kongresszusok története és célja

2. Az eucharisztikus teológia felismerései a XX. században

2.1 Az Eucharisztia cselekmény

2.2 Hálaadás (*gratiarum actio*)

2.3 A Szentlélek lehelete

2.4 Ige és kenyér egyazon asztalon

2.5 Az Eucharisztia és az egyházi közösség

2.6 Az Eucharisztia és a misszió

3. Összefoglalás

1. BEVEZETÉS

A nemzetközi eucharisztikus kongresszusok története és célja

Az eucharisztikus kongresszusok a XIX. század második felében jöttek létre. Ebben az időszakban előretörték a népmozgalmak, a képviseleti demokrácia és a közvélemény jelentősége megnövekedett, s a francia katolikusok arra használták a kongresszusokat, hogy nyilvánosan számot adjanak – nemzetközi összefüggésben is – arról a rengeteg tevékenységről, amely az Eucharisztia tiszteletében gyökerezett.

Ezeknek az első összejöveteleknek az elnevezése „*Eucharisztikus művek kongresszusa*” volt, s az volt a céljuk, hogy az emberek előtt kinyilvánítsák az Eucharishtiába vetett hitet, jámbor gyakorlatok, előadások, beszámolók, javaslatok és főként látványos tömegrendezvények révén. Az Egyház részéről azok a reflexiók és megnyilvánulások születtek, hogy az emberek „*mindinkább megismerjék, megszeressék és szolgálják Urunkat, Jézus Krisztust a legszentebb Oltáriszentségben... és országa mindinkább elterjedjen a világban*”¹: ezen a módon mutatta fel a hit erejét válaszul a közhatalom és a társadalom egyre erősebb laicizálódására.²

A kongresszusok fejlődésének háttérben a katolikus Egyház politikai és vallási restaurációja állt, amely teljes mértékben a trentói zsinat modelljeinek és tanításának megfelelően ment végbe, és folyamatos küzdelmet jelentett a kor liberális államaival.

Az Eucharisztia tiszteletének helyreállítására irányuló mozgalom (a pápaság és a Mária-kultusz jelentőségének hangsúlyozásával együtt) kiemelten fontos eszköz lett abban a törekvésben, hogy Európában újra virágba szökkenjen a kereszténység. A merev, ultramontán szellemű francia katolicizmus környezetében csak az eucharisztikus lelkiség és a Szent Szív tisztelete jelenthette a keresztény szellem visszatérését a társadalomba. Ezen túl az Oltáriszentség tisztelete megerősítette a kor büneiért vállalt vezeklés fontosságát, és hozzájárult ahhoz, hogy az általános vallási közöny légkörében újjáéledjen a jámborság.

Az Eucharisztikus Kongresszusok létrejöttét Émilie Tamisier (1843-1910) kisasszony rendkívüli lelkiségű alakjának köszönhetjük.³ Ez a hölgy zaklatott és nyugtalan belső életet élt nagy személyiségek lelki vezetése mellett. Miután Szent Pierre-Julien Eymardtól (1811-1868, a Legméltóságosabb Oltáriszentség kongregációjának alapítója) átvette a gondolatot, hogy az Eucharishtiához kell fordulnunk, hogy ezzel segítsük a társadalom újjáépítését,⁴ Boldog Antoine Chevrier (1826-1879) révén megérlelődött benne saját küldetése: a társadalmat újra kereszténnyé tenni az Eucharisztia révén.

Miután kiterjedt hálózatot hozott létre olyan egyházi és világi személyekből, akik különböző címen eucharisztikus művek létrehozásán fáradoztak, meggyőzte Mons. de Ségurt, hogy alapítsa meg a nemzetközi eucharisztikus kongresszusok művét. Az első ilyen kongresszust 1881-ban Lille városában, a Calais-i szorozhoz kapcsolódó észak-franciaországi

¹ Az Eucharisztikus Kongresszusok célját így határozza meg az első *Szabályzat*, amit az Állandó Bizottság fogalmaz meg és 1986. február 5-éig, az új Statútum megjelenéséig érvényben maradt.

² R. Aubert, *Les congrès eucharistiques de Léon XIII à Paul VI*, in *Concilium* 1, 1960, pag. 118.

³ A. Lestra, *Retourner le monde - Les origines des Congrès Eucharistiques*, Lyon-Paris 1959.

⁴ Így írt erről P. Eymard 1864-ben: „*«Le grand mal du temps, c'est qu'on ne va pas à Jésus-Christ, comme à son Sauveur et à son Dieu... Il faut le faire sortir de sa retraite pour qu'il se mette de nouveau à la tête des sociétés chrétiennes, qu'il dirigera et sauvera. Il faut lui reconstruire un palais, un trône royal, une cour de fidèles serviteurs, une famille d'amis, un peuple d'adorateurs... Qu'on le sache bien: un siècle grandit ou décroît en raison de son culte pour la divine Eucharistie»*. Cfr. Pierre-Julien Eymard, *Œuvres complètes*, vol XII, p. 78.

tartományban rendezték meg. Innen kiindulva a kicsiny mag néhány év leforgása alatt annyira megnőtt, hogy világméretű mozgalommá duzzadt, és Európa számos fővárosa után eljutott más földrészek legnagyobb városaiba is: Montreal (1910), Chicago (1926), Sydney (1928), Buenos Aires (1934), Manila (1937), Rio de Janeiro (1955). Ezekről a helyekről hallatszott azoknak a hangja, akik az utóbbi másfél évszázad egyházának történetét írták, s itt merült fel számos vallási kérdés, liturgikus újítás és sürgető társadalmi vita.

Szinte egyidejűleg ezzel az intenzív tevékenységgel, amelyet a liturgiátörténészek valódi „eucharisztikus mozgalomként” írnak le, megindult a liturgikus mozgalom. André Haquin, a liturgikus mozgalom egyik legnagyobb történésze így fogalmaz: „*Születésükkor az eucharisztikus mozgalom és a liturgikus mozgalom egyrészt hasonlítanak egymásra, mivel mind a kettő a keresztény istentisztelet középponti valóságára vonatkoznak, és ugyanakkor különböznek is egymástól, mivel az első az Oltáriszentség tiszteletét törekszik előmozdítani, míg a második célja az Eucharisztia megünneplésének liturgikus megünneplését állítja a középpontba.*”⁵

Ugyanakkor, éppen az eucharisztikus kongresszusoknak köszönhetően, a tisztelet és az ünneplés közötti távolság igen hamar csökkenni kezdett. Az első lépés a gyakori szentáldozás erősen hangsúlyozott szerepe. Miután ennek szükségességét bátran kijelentette Sarto pápa az eucharisztikus határozataiban,⁶ az eucharisztikus kongresszusok lettek ennek a zászlóvivői, s az eucharisztikus mozgalom átalakult a „szentáldozás mozgalmává”.

A szentáldozás ugyanakkor még el volt szigetelve a szentmise eseményétől, és ezen kívül az a felfogás uralkodott, hogy ez az egyéni lélek egyesülése Krisztussal. Jellemző ezzel kapcsolatban, hogy a „*Sacra Tridentina Synodus*” határozatból hiányzik bármiféle utalás arra vonatkozóan, hogy a *communio* az egyházi közösség építését szolgálná. Ugyanakkor a gyakori szentáldozásra való buzdítás az Eucharisztia iránti tisztelet számára új irányt szabott, részben relativizálva a szentségimádás szerepét.

Ez a helyzet nem változott meg jelentősen az első világháború utáni években, amikor a kongresszusok sora Rómában (1922) indult el újra. A gyakori szentáldozás mellett elsősorban a szentségimádás állt továbbra is az előtérben, valamint a záró körmenet, amelyet jelentős ráfordítással a hitvallás erős gesztusává tettek. Ezen túl, a világ megosztottságának tragikus megtapasztalása a háború során segített megérteni az Eucharisziát, mint az emberek közötti egység szimbólumát, és egyetlen eszközt, amely képes őket visszavezetni a tartós békére. Róma kívánságának megfelelően a kongresszusok innentől kezdve két évente követték egymást: 1928-ban Sydney, 1930-ban Karthágó, 1932-ben Dublin adott neki otthont.

1934-ben Buenos Airesben kapcsolódott be először Dél-Amerika. Ezt az alkalmat követte 1936-ban Manila és 1938-ban Budapest. Ezután a háború ismét megszakította a kongresszusok sorát, amely csak 1952-ben kezdődött újra, Barcelonában.

A katalán fővárosban valósul meg tisztán a liturgikus mozgalom és az eucharisztikus mozgalom együttes növekedése: a központi esemény immár nem a záró körmenet, amelyet szertartások és áldoztatás kísér, hanem az Eucharisztia közös megünneplése.

⁵ A. Haquin, *Liturgie, piété, dévotion dans le Mouvement liturgique* ; in *La Maison-Dieu*, 218 (1999), pp. 107-108.

⁶ Vö. *Sacra Tridentina synodus* a gyakori szentáldozásról (ASS 38,1905-6, pp. 400-409), valamint *Quam singulari Christus amore* a gyermekek elsőáldozásáról (AAS 2, 1910, pp. 577-583).

Ennek az új látásmódnak a kiteljesedése az 1960-as müncheni kongresszuson valósul meg, amely alkalmából Joseph Andreas Jungmann újra életre keltette a *Statio* hagyományát. Az osztrák liturgikus már 1930-ban, a karthágói eucharisztikus kongresszus alkalmával ráirányította a figyelmet erre a szokásra, amelynek több nyoma is van az ókori Rómából, de különösképpen a középkorban fejlődött ki Rómában. A *Statio* lényege, hogy a pápa, főként a nagyböjti időszak vasárnapjain szentmisét mondott valamely kiemelkedően fontos templomban, hogy látható módon megjelenítse a püspök, a klérus és a nép egységét. Ez a *Statio Urbis*-nak nevezett szokás lett a mintája, Jungmann elképzelése szerint, a *Statio Orbis* megvalósításának, amelynek során a világ négy égtájáról egybegyűlt egyház az Eucharisztia megünneplésében, a szentmisében éli meg az eucharisztikus kongresszus csúcspontját.

Jungmann elképzelését 1960-ban fogadták el, abban a lelkipásztori levélben, amelyet J. Wendel bíboros küldött a müncheni kongresszus számára, valamint abban az apostoli levélben, amellyel XXIII. János pápa kinevezett egy pápai legátust. Ezáltal az Eucharisztia közös megünneplése, amelyben az egyetemes egyház felfogható és láthatóvá vált, mint Krisztus titokzatos teste, különös jelentőséget szerzett e kongresszusnak és világosan felmutatta, hogy az eucharisztikus vacsora megünneplése előbbre való, mint a kontemplatív szentségimádás és a teoforikus, Istent felmutató körmenet. A müncheni világkongresszus, amely a *Statio orbis* köré épült, látható módon kézzelfoghatóvá tette a megújulást, megelőlegezve a zsinat liturgikus újításait.⁷

Ugyanazok a teológiai elvek, amelyek az 1960-as müncheni kongresszust ihlették, jelentős arányban megjelennek a *De sacra communione et cultu mysterii eucharistici extra Missam* című, 1973. június 21-én megjelent szertartáskönyvben, amely megújítja az Eucharisztia tiszteletének szemléletmódját a II. Vatikáni Zsinat szellemében, amennyiben újra előtérbe állítja az Eucharisztia és az Egyház kapcsolatát, és kiemeli, hogy az Eucharisztia megünneplése a kongresszusok „*megnyilvánulásainak és áhítatgyakorlatainak középpontja és csúcspontja*”.⁸

„Az eucharisztikus kongresszusokat – fogalmaz a Rituálé – úgy kell felfognunk, mint egy-egy 'statiót', vagyis állomást az elköteleződés és imádság útján, amelyre egy-egy közösség meghívja az egyetemes egyházat, vagy egy helyi egyház a saját régiójának, nemzetének vagy az egész világnak a többi helyi egyházát, hogy együtt mélyítsék el az Eucharisztia misztériumának valamely vonatkozását, és a szeretet és egység kötelékében együtt fejezzék ki tiszteletüket az Oltáriszentség iránt” (n. 109).

Hasonlóképpen „Isten Igéjének ünneplése, a katekézis és a plenáris összejövetelek legyen szintén úgy megrendezve, hogy a javasolt téma elmélyítését szolgálják, megvilágítva az adott témához kapcsolódó gyakorlati kérdéseket, hogy ezek kézzelfoghatóan is megvalósulhassanak” (n. 112/b). Mindez megjelenik a kongresszus előkészítésének időszakában, amely előirányozza, hogy legyen „intenzívebb az Oltáriszentséghez, mint az Egyházban élő és működő Krisztus misztériumához kapcsolódó katekézis. A tanítást a hallgatóság befogadóképességéhez kell igazítani. Legyen aktívabb a hívek részvétele a szent liturgiában, oly módon, hogy az elősegítse Isten Igéjének vallásos szellemű befogadását és a közösségben a testvériség érzését” (n. 111/a és b).

⁷ Vö. E. Iserloh, *Movimenti interni alla Chiesa e loro spiritualità*, in H. Jedin (dir.), *Storia della Chiesa*, vol. X, pp. 249-252.

⁸ Vö. *De sacra communione et cultu mysterii eucharistici extra Missam*, 112. Az idézet alapja: AAS 65, 1973, pp. 610 és k.

Végül a kongresszusok megünneplésében és előkészítésében innentől a középpontban az Eucharisztia megünneplése áll. Mindazok a gesztusok, amelyek hagyományosan jellemzik ezt az eseményt (az Oltáriszentség imádása a szentmisén kívül, körmenet, stb.), a csoportos katekézisek és a plenáris összejövetel is a szentmisére utalnak. Egyszóval, az Eucharisztia megünneplése lesz a formája és forrása a kongresszus minden eseményének.

Ebből az alaptól kiindulva a budapesti kongresszusnak is az a feladata, hogy ne csupán a hit nagyszerű megnyilvánulása, az Oltáriszentség előtti hatalmas tisztelgés legyen, hanem a folyamatos megújulás kegyelme a magyar egyház és Isten egész népe eucharisztikus élete számára.

Ebben az értelemben a kongresszusnak minden részletében fel kell mutatnia az Eucharisziával kapcsolatos teljes tanítást, amely számot vet a teológia zsinati és zsinat utáni fejlődésével. Az eucharisztikus kongresszus nem hagyhatja figyelmen kívül a nagy egyházi megújulási mozgalmakat, amelyek átívelték az egész XX. századot, de jelentőséget kell tulajdonítania a ma és a holnap szempontjából az utóbbi évtizedek teológiai és lelkipásztori tevékenységének is, mivel az eucharisztikus teológia gazdagodásából az eucharisztikus áhítatnak is részesülnie kell.

2. Az eucharisztikus teológia felismerései a XX. században

Nem tudom leírni a csalódást, amit akkor érzek, ha egyes kongresszusokon, főként a nemzeti eucharisztikus kongresszusokon, akár még jeles személyiségek részéről is az Oltáriszentséget a trentói zsinat dogmatikus fogalomrendszerébe zárva láttatják, három egymás mellett álló és soha átfedésben nem lévő kategóriában: Krisztus valóságos jelenléte, szentáldozás és áldozat. Ebből a szentmisére nézve olyan látásmód kerekedik ki, amelyben az áldozat főképpen eszköz, hogy elérjük a „valós jelenléte” és létrehozuk lelkünk személyes egységét az Úrral.

Ha azonban kinyitjuk a Szentírást és megnézzük az egyházatyák, a skolasztika mestereinek és a mai teológusoknak a tanítását, sokkal tágabb kép tárul elénk. Krisztus valós jelenléte az Eucharisziában éppúgy, mint a szentmise áldozat jellege hozzátartoznak természetesen ehhez a képhez, de beleilleszkednek abba a felfogásba, ahogyan a gyülekezet, az *ecclesia* összegyűl, hogy részt vegyen az Úr lakomáján. Az Egyháznak ez az élő hagyománya, amit a Zsinat felelevenített, lehetővé tette a katolikus egyház számára, hogy az utóbbi évtizedekben megdöbbentő tanítást fogalmazzon meg az Eucharisziával kapcsolatban. II. János Pál pápa 2003. április 17-én látta el aláírásával az *Ecclesia de Eucharistia* kezdetű enciklikát, amely az egyház és az Eucharisztia kapcsolatáról szól. Nem sokkal később, 2004. október 7-én kelt *Mane Nobiscum* kezdetű apostoli levelével ugyanő meghirdette az Eucharisztia évét (2004 októberétől 2005 októberéig). Még ebben az esztendőben megjelent a *Redemptoris Sacramentum* című instrukció „*egyres dolgokról, amelyeket meg kell tartani, illetve kerülni kell az legszentebb Eucharisziával kapcsolatban*”, amelyet az Istentiszteleti Kongregáció bocsájtott ki.

Az Eucharisztia éve a Guadalajarában rendezett nemzetközi eucharisztikus kongresszussal vette kezdetét, és a püspöki szinódus XI. általános közgyűlésével ért véget, amely 2005. október 23-án zajlott Rómában. XVI. Benedek ennek a szinódusnak a javaslatait dolgozta fel a *Sacramentum Caritatis* kezdetű apostoli buzdításban, amely 2007. március 13-án látott napvilágot.

Az Egyház történetében kevés példa van rá, hogy ilyen rövid idő leforgása alatt ilyen jelentős korpusz szülessen.⁹ Ezekhez az újabb keletű pápai dokumentumokhoz hozzá kell még vennünk azokat is, amelyeket a különböző püspöki konferenciák, vagy egyes püspökök adtak ki, illetve az eucharisztikus kongresszusok alkalmával jelentek meg.

A tanítás fejlődésének ezt a rendkívüli felvirágzását általában két, az Eucharisziára vonatkozó állítással szokták összefoglalni, amelyek mára már részévé váltak a nyelvezetünknek: „Az Eucharisztia az egyház életének és küldetésének forrása és csúcspontja”, valamint „Az Eucharisztia alkotja az Egyházat és az Egyház alkotja az Eucharisziát”.

Az első mondatot a *Lumen Gentium*¹⁰ dokumentumban találhatjuk meg, és egyetemesen ismertté XVI. Benedek apostoli buzdítása, a *Sacramentum Caritatis*¹¹ révén lett. Arról biztosít bennünket, hogy „a legszentebb Oltáriszentségben benne foglaltatik az Egyház minden szellemi java, vagyis maga Krisztus, Húsvétünk, az élő kenyér, amely a Szentlélek által élővé tett és élővé tevő teste révén életet ajándékozik az embereknek”.¹²

A második mondat Henri de Lubac (1896-1991) francia jezsuita szerzetestől származik, aki az Egyház megújulásának egyik előfutára volt a XX. század derekán.¹³ Ezt a mondatot idézi II. János Pál *Ecclesia de Eucharistia* enciklikájának a címe, amely az egyházatyák által kidolgozott Eucharisztia-felfogás újraélesztését tartalmazza. E mondatával De Lubac azt akarta hangsúlyozni, hogy az Eucharisztia megünneplése olyan dinamikus esemény, amelynek során az Egyház ajándékot kap: az átváltoztatott kenyeret és bort, s amelynek során maga is Krisztus testévé válik.

E keretből kiindulva szeretném mondandómat az eucharisztikus teológia XX. századi legnagyobb felismeréseinek szentelni, amelyek egyúttal azokat a csomópontokat is kijelölik, amelyek körül az e szentséggel kapcsolatos reflexió folyik napjainkban.

2.1 Az Eucharisztia cselekmény

A XX. századi eucharisztikus teológia legfontosabb felismerései között először annál a felfogásnál kell megállnunk, amely a szentmisét eucharisztikus cselekményként látja. Az Eucharisztia Jézus gondolatából és kezeiből született a kínszenvedését megelőző éjjelen. Formájában Jézus visszautal Izrael vallásos étkezéseinek szertartásaira, megtöri a kenyeret és felajánlja a borral telt kelyhet, s közben biztosít bennünket: e megtört kenyér az én értetek odaadott testem, ez a kehely, amelyen osztozunk, az én értetek kiontott vérem, mivel „senki sem szeret jobban, mint az, aki életét adja barátaiért” (Jn 15,13). Jézus számára tehát az Eucharisztia egy cselekmény: saját életének a felajánlása a kenyértörésben, amelyet saját testével azonosít és a kehely átnyújtásában, amelyet saját vérének mond. És e gesztust rábízta tanítványaira: „Cselekedjétek ezt az én emlékezetemre”. „Cselekedjétek!”¹⁴

⁹ Vö. J.-L. Bruguès O.P., *L'eucharistie et l'urgence du mystère*, in *Nouvelle Revue Théologique*, 130/1, Janvier-Mars 2008, pp. 3-25)

¹⁰ *Lumen gentium*, dogmatikus konstitúció az Egyházzal (1964. november 21.) [LG], 11: «Az Eucharisztia a keresztény élet forrása és csúcspontja».

¹¹ XVI. Benedek, *Sacramentum Caritatis* (SCA), posztszinodális apostoli buzdítás az Eucharisziáról, mint az egyházi élet és küldetés forrásáról és csúcspontjáról (2007).

¹² *Presbyterorum Ordinis*, határozat a papok szolgálatáról és életéről (1965), 5.

¹³ H. de Lubac, *Corpus mysticum. L'Eucaristia e la Chiesa nel Medioevo*; Milano 1982.

¹⁴ Vö. P. de Clerck, *Adoration eucharistique et vigilance théologique*, in *La Maison-Dieu* n. 225 (1/2001), 65-79.

Az Eucharisztia nem egy imádság vagy egy ének, hanem Húsvét, átmenet: „*Jézus tudta, hogy elérkezett az óra, amikor a világból vissza kell térnie az Atyához, mivel szerette övéit, akik a világban maradtak, mindvégig szerette*” (Jn 13,1). Az eucharisztikus cselekmény célja tehát nemcsak az, hogy létrehozza az eucharisztikus jelenléte, hanem, hogy a húsvéti misztérium teljes gazdagságát tartalmazza: „*Az Eucharishtiában megmutatkozik, hogy Isten terve a szeretet terve. Az Oltáriszentségben a Szentháromság egy Isten, aki önmagában a szeretet, leereszkedik Krisztus Jézus odaadott testébe és kiontott vérébe, hogy étel és ital legyen, amely az emberi életet táplálja*”.¹⁵

Ezért az Eucharisztia a mi számunkra is cselekmény, az Úr ajándékának továbbadása, Jézus Krisztus példáját követve, aki „*Isten formájában volt, és az Istennel való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell*” (Fil 2, 5-6).¹⁶

Az Eucharisztia természetesen Krisztus jelenlétének a szentsége, amint erre emlékeztet VI. Pál a *Mysterium fidei kezdetű* dokumentumában, s e jelenléte természetesen valóságos, „*hiszen egyszerre testi és lényegi*”. Ám a szentmise mai liturgiája arra tanít minket, hogy ezt a jelenléte úgy is értsük, mint Krisztus köztünk való jelenlétét, aki áldozatul odaadja magát értünk, és kenyérként saját testét töri meg testvérei számára. Ebben a gesztusban a legjellegzetesebb az, amely az Eucharisztia első megnevezése is lett az Újszövetségben: a „kenyértörés”.¹⁷ Ugyanakkor ez a legmélyebb értelme annak is, amit a különböző korok teológusai az „áldozat” kifejezés alatt fejtettek ki.

Ennek kapcsán fel kell figyelnünk arra a teológiai fejlődésre, amely az eucharisztikus imádság legfontosabb részének megfogalmazásában is megnyilvánult. V. Pál misekönyvében az átváltoztatás szavai így hangzanak: „*Accipite et manducate: hoc est corpus meum – Vegyétek és egyétek: ez az én testem*”. Ezzel egyszerűen Krisztus testének a jelenlétét állítjuk. A II. Vatikáni Zsinat Misekönyvében ezt olvassuk: „*Accipite et manducate: hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur – Vegyétek és egyétek ebből mindnyájan, mert ez az én testem, mely értetek adatik*.” Krisztus teste, amely jelenvalóvá válik a szentségben, az odaadott test, amelyet húsvéti áldozatként ajánl fel a mi üdvösségünkért.¹⁸ Nem áll meg tehát ott, hogy „*ez az én testem, ez az én vérem*”, ami a középkori eucharisztikus teológia középpontját jelentette, hanem hangsúlyozza az eucharisztikus cselekményt, amelyet az Egyház kapott feladatul e parancs révén: „*ezt cselekedjétek az én emlékezetemre*”. Ez nem csupán az Eucharisztia egy újabb dimenziója, hanem legmélyebb értelme.

Jézus feltámadása a feltétele annak, hogy létrejöjjenek az Eucharisztia, a hit, a szentségek. Éppen azért, mert átélte Húsvétkor a halált és a feltámadást, jelen van a világban és az Egyházban, és mi „*cselekedhetjük*” ezt az ő emlékezetére. Az Úr feltámadása nélkül az Eucharisztia pusztá emlékezés lenne. Hiszen „*ha Krisztus nem támadt fel, nincs értelme a mi tanításunknak, s nincs értelme a ti hiteteknek sem*” (1Kor 15,14).

¹⁵ A. Scola, *Relatio ante disceptationem in Synodus Episcoporum Bollettino*, A Püspöki Szinódus XI. rendes egyetemes közgyűlése, 2005. október 2-23., n. 3.

¹⁶ Vö. P. De Clerck, *Présence sacramentelle, ou actes du Ressuscité?*, in *La Maison-Dieu* 255(2008/3), 117-134.

¹⁷ Vö. a Római Misekönyv általános bevezetése (harmadik kiadás), 83.: «*A kenyér megtörésének gesztusa, amelyet Krisztus végez az utolsó vacsorán, már az apostoli időktől kezdve a nevét adta az egész eucharisztikus cselekménynek, és az a jelentése, hogy a sok hívő, akik együtt részesülnek az élet kenyéréből, agyis a világ üdvösségéért meghalt és feltámadt Krisztusból, egyetlen testet alkot (1 Kor 10, 17)*».

¹⁸ Az első esetben, V. Piusz misekönyve Máté evangéliumára hivatkozik (26,26), míg a második esetben, a VI. Pál-féle misekönyv a Korintusiakhoz írt első levélre (11,24) valamint Lukács evangéliumára (22,19).

Tehát az Úr jelenléte az Eucharisziában, amelyre az eucharisztikus áhítat irányul, az eszkatológikus rendbe tartozó jelenlét, amely nem keverendő össze az Úrnak a földi életben megélt jelenlétével.

A Trentói Zsinat, amikor a „valóságos jelenlétet” hangsúlyozta, a reformátorok felfogásával akart szembehelyezkedni, ugyanakkor különválasztotta e jelenlétet a Húsvét titkától. A patrisztikus hagyomány viszont az Egyház és a szentségek húsvéti eredetét hangsúlyozzák: „Az emberiség megváltásának és Isten beteljesült megdicsőítésének e műve, amelyet megelőlegeznek az Ószövetség népének csodálatraméltó isteni tettei, Krisztus Urunkban lelte meg teljességét, főként áldott kinszenvedésének, halálból való feltámadásának, és dicsőséges mennybemenetelének húsvéti titka által, amennyiben 'halálával összetörte a mi halálunkat és feltámadásával visszaállította az életet'. Valóban: a kereszten elszunnyadó Krisztus oldalbordájából jött létre az egész Egyház csodálatraméltó szentsége”.¹⁹

A Tanítóhivatal legújabb megnyilatkozásai is hangsúlyozzák a húsvéti misztérium két oldalát, vagyis a halált és a feltámadást, ami arra indítja II. János Pál pápát, hogy összefüggést lásson a valóságos jelenlét és a feltámadás között: „Az eucharisztikus áldozat ugyanis nemcsak az Üdvözítő halálának és föltámadásának misztériumát jeleníti meg, hanem a föltámadás misztériumát is, ami megkoronázza az áldozatot. Csak az élő és föltámadott Krisztus lehet az Eucharisziában az élet kenyere, az élő kenyér”.²⁰ Krisztus jelenléte az Eucharisziában nem a Húsvét előtti Krisztusé, hanem a meghalt és feltámadt Üdvözítőé, egyszerre lelki és eszkatológikus jelenlét.

Tehát az Eucharisztia megünneplésében benne van az Úr Húsvétja, amit az Egyháznak készít, vagyis az az üdvözítő egység, amely a halál és a feltámadás húsvéti misztériumából származik.²¹

Ezekből a megfontolásokból következik egy alapvető kritérium az Eucharisztia szentmisén kívüli tisztelete hitelességének megítélésére: az eucharisztikus jelenlétet nem szabad önmagában álló valóságként felfogni, mintegy megfélekedve arról, hogy a Húsvétra történő emlékezés is, amelyből az Egyház megszületik. A jelenlévő Krisztus nem a Kisjézus, hanem a Húsvét Ura. Határozottan el kell hagyni az olyan magyarázatokat, amelyből úgy tűnhet, hogy a szentostya olyan valóság, amely szinte fogva tartja Krisztust, a tabernákulum szent foglyaként, ahol társaságra vár. Ugyancsak megengedhetetlen, hogy Krisztusra a kenyér tulajdonságaival utaljunk: fehér, rejtőző, csendes, elhagyatott, megalázott.²² Ezek a szemléletmódok azt a veszélyt hordozzák, hogy nem megfelelő képet adnak az eucharisztikus Jézusról, mintha ez eltérne bármiben a Húsvét Krisztusától.²³

Az Oltáriszentségnek a szentmisén kívül megvalósuló tisztelete olyan helyzet, amikor a hívek az Eucharisztia megünneplésének misztériumára irányíthatják figyelmüket, anélkül, hogy azt leszűkítenék az Úr általános jellegű jelenlétére. Hiszen „az Eucharisziában az átmenet nem Krisztus jelen nem léte és jelenléte között megy végbe, hanem a sokféle jelenlétből az áldozatban önmagát átadó Krisztusra való emlékezésbe, melynek során közösségre lépünk vele, aki önmagát adja, és bevon új szövetségébe vére révén”.²⁴

¹⁹ Vö. Augustinus, *Enarrationes in Psalmos* 138, 2; in CCL, XL, 1991.

²⁰ II. János Pál, *Ecclesia in Eucharistia* enciklika (2003. április 17.), 14.

²¹ Vö. P. de Clerck, *Adoration...* id. mű, 78.

²² R. Falsini, *Celebrare e vivere il mistero eucaristico*, EDB 2009, 114.

²³ P. Caspani, *La celebrazione eucaristica, «origine» e «fine» dell'adorazione*, in *Rivista Liturgica* 6 (2007), 877.

²⁴ L. Girardi, «Del vedere l'ostia». *La visione come forma di partecipazione*, in *Rivista Liturgica* 87 (2000), 445.

2.2 Hálaadás (*gratiarum actio*)

„Az Eucharisztia egyszerre Isten ajándéka (amely leszáll) és az ember önátadása, amely köszönetet mond és áldozatot mutat be (amely felszáll), mivel Jézus krisztust jelképezi, az ő személyét és művét, azt az ajándékot, amelyet Isten ad önmagából az embernek, valamint a választ is, amely ugyanez az ember ad erre”.²⁵

Jézus feltámadásának első következménye az ünneplésben a hálaadás. Ez az oka annak, amiért a keresztény istentiszteletben „eucharisztianak” nevezzük ezt a szentséget, melynek „szíve” maga a feltámadott Jézus: ő a szerzője, és első számú szereplője a hálaadásnak. Amikor részt veszünk benne, engedjük, hogy az Úr ajándéka teljes mértékben magába vonjon bennünket.²⁶ Az Oltáriszentség tehát „hálaadás Istennek”, és az ő nagy tetteinek hirdetése: a teremtésé, a megváltásé és a megszentelésé.²⁷

Így állítjuk helyre megfelelő módon az „eucharisztia” szó jelentését több évszázad után, hiszen már Sevillai Izidor (560-636) is így fogalmazott az *Etimologiae*-ban: „*graeci Eucharistian dicunt, quod Latine bona gratia interpretatur*”. És mi volna nagyobb javunk – joggal mondjuk – mint Krisztus teste és vére: „*Et quid melius sanguine et corpore Christi?*”.²⁸ Ez a félreértés végigvonult az egész középkoron²⁹ és még nem is tűnt el teljesen, még mindig jelen van abban a széles körben elterjedt nézetben, miszerint az Eucharisztia ajándék; olyan ajándék, amely Krisztus testévé és vérévé, az ő üdvösségévé, jelenlétévé válik közöttünk.

Ez mind igaz, ám valójában az „eucharisztikus imádság”, vagyis az ünnep középpontja, elsősorban hálaadás az Atyának, csodáiért és a legnagyobb csodáért, ami Fia nekünk ajándékozása, akinek élete a kínszenvedésben és a feltámadásban éri el tetőpontját – ezekre emlékezünk a szentmisében. Az eucharisztikus ima vége éppúgy, mint kezdő szavai, az Atya iránti dicséretet fejezik ki, Krisztus által, a Szentlélekben. S végül eljutunk oda, amikor a résztvevők részesednek a szent misztériumokban, s így maguk is annak testévé alakulnak, akihez életüket hozzákapcsolták.

Ebből jól érthető, hogy az eucharisztikus imádság nem szorítkozhat az átváltoztatás szavainak szigorú megismétlésére, ami azzal a veszéllyel járna, hogy feleslegessé teszi a *gratiarum actió*-t³⁰, ezzel leszűkítve a szentmise dinamikus-szentségi szemléletmódját egy pusztán statikus-jámborsági megközelítésre.³¹

Ha az eucharisztikus imádság annak minden tartozékával sokszor a szentmise megünneplésének gyenge pontja lesz, ahelyett, hogy csúcspontja volna, az azért történik, mert az Eucharisziára sokszor még úgy tekintenek, mint arra a gesztusra, amellyel az Egyház

²⁵ W. Kasper, *L'unità dell'Eucaristia*, in *Communio* 10 (1985), 41-63.

²⁶ Vö. J. Ratzinger, *Introduzione al cristianesimo*, Queriniana, Brescia 1996¹¹, 227-230.

²⁷ A Katolikus Egyház Katekizmusa, 1328.

²⁸ *Isidori Etymologiarum Libri VI*, xix, 38 in PL 82, 255.

²⁹ Az „eucharisztia” kifejezés Szent Tamás szerint is „jó kegyelmet” jelent. «*Omnibus autem sacramentis commune est quod in eis confertur gratia, quod significat nomen Eucharistiae, quod est idem quod bona gratia*». Parte III, Q. 73, A. 4 in Tommaso d'Aquino, *Summa Theologiae*, Vol. IV, Bologna (Edizioni Studio Domenicano) 2014, 911.

³⁰ Ez a veszély arra vezette a középkori teológusokat (köztük Szent Tamást is), hogy abszolutizálják az átváltoztatás szavait, feleslegessé téve így a *gratiarum actió*-t: «*Si sacerdos sola verba praedicta proferret cum intentione conficiendi hoc sacramentum, perficeretur hoc sacramentum, quia intentio faceret ut haec verba intelligerentur quasi ex persona Christi prolata, etiam si verbis praecedentibus hoc non recitaretur*» (III, Q.78. A.2 in *Summa Theologiae*, id. mű, 992).

³¹ C. Giraudo, *In unum corpus*, Torino 2001, 466.

jelenvalóvá teszi Krisztust, miközben valójában a misztérium epifániájáról van szó az Isten népe javára, a Szentlélek megszentelő erejének köszönhetően.³²

2.3 A Szentlélek lehelete

Az eucharisztikus teológia egy másik újabb keletű felismerése a Szentlélek Eucharishtiában való jelenlétére vonatkozik. Ebben az esetben valójában arról van szó, hogy a nyugati teológia jobban elfogadja a keleti eucharisztikus teológiát. A Szentlélek első számú funkciója természetesen a megszentelés, vagyis az, hogy az embert Istenhez közelíti.

El kell ismernünk, hogy a II. Vatikáni Zsinat döntéseinek végrehajtása azzal az előnnyel járt, hogy az eucharisztikus imádságban (kánonok) megjelent a Szentlélek lehívása. A Római Kánon ugyanis csak a záró doxológiában említi kifejezetten a Szentleket.

Ezek a Lélekhívó imádságok, amelyeket 1968-tól tartalmaznak a római eucharisztikus imádságok a megszentelést a Szentlélek működésének tulajdonítják, és elsőként arra kéri, hogy szentelje meg az adományokat: *„Kérve kérünk tehát, Istenünk, a Szentlélek által szenteld meg áldozati adományunkat, hogy teste és † vére legyen Fiadnak, akinek rendelése szerint ezeket a szent titkokat ünnepeljük.”* Ezután, az Eucharisztia megalapításának szavait követően ismét hozzá fordulunk, hogy mindazok, akik részesülnek a kenyérben és a borban, maguk is Krisztus testének részeivé váljanak: *„Add, hogy mi, akik az ő testét és vérért magunkhoz vesszük, Szentlelkével eltelve egy test és egy lélek legyünk Krisztusban.”*³³

Ezen a ponton a szentségi teológiának egy hatalmas gazdagodását látjuk magunk előtt. Még ha mindennek a felfogása a keresztény nép részéről ma még elég gyenge, elsősorban azt hangsúlyozzuk, hogy az Eucharisztia ünneplésekor a Szentlélekhez forduló imádság kiemel bennünket abból, hogy a szentmisében pusztán az utolsó vacsora felidézését lássuk, és abban segít, hogy az Eucharishtiát a mában éljük meg, az emlékezés bibliai fogalmának megfelelően. Így az Eucharisztia többé már nem egy múltbeli esemény pusztá emléke, hanem Krisztus szándékának aktuális megélése az utolsó vacsora gesztusaiban.

A Szentlélek lehívása ezen kívül átalakítja az Eucharishtiát egy lelki folyamattá, új pünkösddé, ahogy keleti testvéreink fogalmazzák. Ennek révén kapcsolatba lépünk a Szentháromság egy Istennel, az átváltoztatott kenyér (Mt 6,11: ἐπιούσιον) révén, amely meg van szentelve a Szentlélekben, hogy így az együtt ünneplő közösség a Szentlélek templomává váljon. Az üdvösség teljes műve lesz így jelenvalóvá és aktuálissá a szentáldozásban részesülők számára, akik az eucharisztikus ajándékok vétele révén Krisztus testévé lesznek.

Az Eucharisztia összekapcsolása a Szentlélek működésével segít abban, hogy a szentmisét és a hozzá kapcsolódó kultuszt pusztán a megtestesülés kiterjesztéseként éljük meg, és ezáltal viszonylagossá teszi a hívő lelki alapállásának fontosságát.

2.4 Ige és kenyér egyazon asztalon

Az „Úr vacsorája” egyszerre az Ige asztala és a kenyér és bor asztala: *„A szentmise két részből épül fel, az 'Ige liturgiájából' és az 'eucharisztikus liturgiából'; ez a kettő olyan szorosán összekapcsolódik, hogy együtt alkotnak egységes szertartási cselekményt. A szentmisében ugyanis egyrészt Isten Igéjének asztalát terítjük meg, másrészt Krisztus testének asztalát, a hívek ebből nyernek tanítást és felüdülést.”*³⁴ Az Ige liturgiája távolról sem csak a

³² Vö. P. De Clerck, *Présence...* id. mű, 131.

³³ *III. eucharisztikus ima.*

³⁴ Vö. a Római Misekönyv általános bevezetője (harmadik kiadás), 28.

szentmise előkészítő szakasza, hanem az ünneplés szerves része, ugyanis Krisztus „*jelen van igéjében, mert Ő maga beszél, amikor az Egyházban a Szentírást olvassák*”.³⁵

Az eucharisztikus ünneplésnek ebben a kettős szerkezetében az Ige liturgiája az üdvösség történetét hirdeti, amelyet Isten visz végbe, míg az Eucharisztia liturgiája ünnepli és jelenvalóvá teszi ezt a történetet, annak csúcspontja Jézus Krisztus halála és feltámadása, a dicsőséges húsvét megjelenítése révén. A szentmise első része hirdeti és jelenvalóvá teszi az üdvösséget; a második rész teljes mértékben megvalósítja azt a Krisztus testében és vérében való szentségi részesedés által. Az Ige hozza létre a közösség tagjaiban a hit magatartását, amely a szentségi jelek megünneplésének teljes értelmét megadja.

Az Ige asztala és az Eucharisztia asztala tehát nem két szertartás egymás mellé helyezése, hanem két olyan misztérium, amely kölcsönösen megvilágítja egymást, és együttesen az Egyházra vonatkoznak. Isten Igéje is olyan, mint a kenyér, amelyet fogyasztani kell és magunkévá kell tenni. Létfonosságú az Egyház élete szempontjából, mivel ebben az Igében van jelen Krisztus és ezzel táplálja tanítványait. Érvényes az Igére az, amit Krisztus eucharisztikus testére szoktak mondani: az egészet fogadja be mindenki teljességében, leszűkítések nélkül. És amiképpen az Ige a hallás révén behatol a hívek elméjébe és szívébe, hogy megvilágosítsa és felmelegítse őket (vö. Lk 24,32), ugyanígy Krisztus teste és vére, a szájon keresztül az elmébe és a szívbe jut el, hogy táplálja és erősítse őket a kegyelemben.

Ez az egyszeri valóság a Szentlélek műve, aki az Igét életre keltette és megszentelte a kenyeret és bort, hogy átváltoztassa ezeket Krisztus testévé és vérévé. „*Ahogy az Eucharisztia misztériumában való állandó részesüléséből gyarapszik az Egyház élete, úgy a lelki élet új föllendülését remélhetjük Isten 'örökké megmaradó' szavának megnövekedett tiszteletéből*”.³⁶

Az Ige és a Kenyér asztala megbonthatatlan egységét mutatja a Szentírás elbeszélése nem csupán az emmauszi tanítványok esetében (Lk 24), hanem Szent János evangéliumának hatodik fejezetében is, ahol bensőséges kapcsolat van Krisztus eucharisztikus teste és az Ő szava között, amelyeket együtt kínál fel táplálékként.

A kafarnaumi zsinagógában (vö. Jn 6,22-69) a sivatag mannája valójában nem más, mint a Tóra, Jahve törvénye, amely életet ad.³⁷ A negyedik evangélium bevezetésében Isten Igéje „testé lett”; Kafarnaumban ez a test „kenyérre” lesz, amelyet felajánl a világ életéért (vö. Jn 6,51), világos utalással arra az áldozatra, amelyet Jézus hoz meg a kereszten. Így az Eucharisztia arról biztosít bennünket, hogy a valódi manna Isten Igéje, amely testté lett, odaadta önmagát értünk húsvétja által.

Ebben az értelemben idézzük ide Szent Jeromos szavait, aki ezt állítja: „*Azt gondolom, hogy az Evangélium Krisztus teste: úgy gondolom, hogy a Szentírás az ő tanítása. És amikor azt mondja az Úr: 'Aki nem eszi az én testemet és nem issza az én véretem' (Jn 6,53), noha ezeket a szavakat az [eucharisztikus] misztériumra is lehet érteni, Krisztus teste és vére voltaképpen a Szentírás szava, Isten tanítása*”.³⁸

Ezért, a keleti hagyományban éppúgy, mint a nyugatiban megtaláljuk azt az ajánlást, hogy ne hagyjunk figyelmen kívül egyetlen szót sem az Eucharisztia ünneplésekor meghallgatott isteni Igéből, ugyanúgy, ahogy nem szabad leejtenuk Krisztus testének

³⁵ *Sacrosanctum Concilium*, konstitúció a szent liturgiáról (1963. december 4.) [SC], 7. Ugyanebben a pontban találjuk részletesen bemutatva Krisztus jelenlétének különböző módjait a mise bemutatásában, és ez jelenti a zsinat egyik legmodernebb megnyilvánulását a középkori Eucharisztia-felfogással szemben.

³⁶ *Dei Verbum*, dogmatikus konstitúció az isteni kinyilatkoztatásról (1965), 26.

³⁷ XVI. Benedek, *Verbum Domini*, posztszinodális apostoli buzdítás, 54.

³⁸ *In Psalmum 147*, in CCL 78, 337-338.

egyetlen morzsáját sem, ha kézbe kapjuk a szentostyát az áldozáskor. Órigenész így fogalmazott: „*Ti, akik részt szoktatok venni az isteni misztériumokban, amikor az Úr testét veszitek magatokhoz ügyeltek rá óvatosan és tisztelettel, hogy egy morzsa se hulljon belőle a földre, hogy semmi el ne vesszen a megszentelt adományokból. Meg vagytok róla győződve, hogy bűn, ha óvatlanságból lehull belőle bármennyi. Ha ennyire ügyeltek rá, hogy testéből el ne vesszen valami – és helyes, hogy így tesztek – miért gondoljátok, hogy kisebb véték ennél, ha elhanyagoljátok Isten Igéjét teste helyett?*”³⁹

A kettős asztal témája biztosít bennünket, hogy az Isten Igéje és az eucharisztikus adományok egyazon kenyér, amiből táplálkozunk és épülnünk kell, ugyanazon misztériumnak két oldala, amelyek kölcsönösen megvilágítják egymást.

2.5 Az Eucharisztia és az egyházi közösség

Az eucharisztikus teológia másik XX. századi felismerése a szentség ekkleziológiai vonatkozása. Ennek bibliai gyökere az a figyelmeztetés, amelyet Pál apostol intéz a korinthusi hívekhez: „*Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés? S a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesedés? Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk*”. (1Kor 10,16-17)

Itt a kehelyben és a kenyérben való részesedést nem úgy látatja Szent Pál, mint a személyes egyesülést Jézus Krisztussal, individuális értelemben, hanem mint azt az alapot, amelynek révén részeseivé válunk Krisztus Egyháza testének.⁴⁰

Ez az eucharisztikus egyháztan végigvonul a görög és a latin egyházatyák tanításán (elég itt Aranyszájú Szent Jánosra és Szent Ágostonra utalnunk), akiktől vett idézetekkel tele vannak tűzdelve a teológiai szövegek és a Tanítóhivatal dokumentumai.⁴¹

Az Eucharisztia ez az egyházi dimenziója, noha háttérbe szorította a „valós jelenlét” iránti szinte kizárólagos figyelem a középkorban, Nyugaton sem merült teljesen feledésbe. Például Aquinói Szent Tamás szerint az Eucharisztia tárgya, a „*res*” létezésének végső értelmében nem Jézus Krisztus valóságos jelenléte, sem pedig a lelkek egyesülése Jézus Krisztussal. Ez csupán a köztes valóság (*res et sacramentum*), míg a valódi *res sacramenti* végső értelme az Egyház egysége.⁴² A modern korban ugyanakkor Henri de Lubac *Elmélkedések az Egyházzal* című művéig kellett várnunk, hogy újra felcsillanjon az igazság: „*az Eucharisztia alkotja az Egyházat*”. Az ő tanulmányai, amelyek kapcsolatban álltak másokéval, köztük J.-M. R. Tillard, vagy ortodox részről Joannisz Zizioulasz metropolita meglátásaival, kidomborították, hogy a keresztény közösség azért kap meghívást, hogy részesedjen Krisztus eucharisztikus testéből, hogy az ő egyházi testévé váljon.⁴³

Ebben találjuk meg a *communio* szó teljes jelentését is. Ahogy csodálatosan kéri az évközi XXVII. vasárnap áldozás utáni imája: „*Concéde nobis, omnipotens Deus, ut de*

³⁹ Órigenész, *Homília a Kivonulás könyvéről*, 13,3 in Sch 321, 386.

⁴⁰ Vö. Legrand H., *L'inseparabilité de la communion eucharistique et de la communion ecclésiastique. Un axiome chrétien et ses différences d'interprétation*, in Jean-Marie Van Cangh (szerk.), *L'ecclésiologie eucharistique*, Paris 2009, 35-58.

⁴¹ Vö. Tillard J.-M.R., *Chair de l'Église, chair du Christ. Aux sources de l'ecclésiologie de communion*, Paris, Cerf, 1992.

⁴² Cfr. *Summa Theol.* III, Q.73, A.4: «*Aliam autem significationem habet respectu rei praesentis, scilicet ecclesiasticae unitatis, cui homines congregantur per hoc sacramentum. Et secundum hoc nominatur communio vel synaxis*» in : Aquinói Szent Tamás, *Summa...* id.mű., 912.

⁴³ J.M.R. Tillard, *Chair de l'Église, chair du Christ: aux sources de l'ecclésiologie de communion*, Paris (Cerf) 1992. J. Zizioulas, *L'Eucharistie, l'évêque et l'Église durant les trois premiers siècles*, Paris (Desclée de Brouwer) 1994.

percéptis sacraméntis inebriémur atque pascámur, quátenus in id quod súmimus transeámus.
– Add meg kérünk, mindenható Istenünk, hogy tápláljon és lelkesítsen ez a magunkhoz vett szentség, és alakítson minket szent Fiad képására”.

A Zsinat során ehhez a témához kapcsolódóan a legfontosabb megnyilatkozást a *Lumen Gentium* dokumentumban találjuk, amely ezt állítja: „A püspök szent szolgálatához kapcsolódó bármely oltárközösség [Vö. Ignác, Smyrn. 8, 1] ennek a szeretetnek a szimbóluma, és 'a titokzatos test egységéé, mely nélkül nincs üdvösség' [Aquinói Szent Tamás, S. Th. III, q. 73, a. 3]. E közösségekben – jóllehet gyakran kicsinyek, szegények vagy szétszórtságban élnek – jelen van Krisztus, akinek ereje összefogja az egy, szent, katolikus és apostoli Egyházat [Szent Ágoston, C. Faustum, 12, 20: PL 42, 265]. Mert 'éppen a Krisztus testében és vérében való részesedés hatása nem más, mint hogy azzá alakuljunk át, amit magunkhoz veszünk' [Nagy Szent Leó, *Serm.* 63, 7: PL 54, 357C.]”.⁴⁴

A közösségi vagy eucharisztikus ekkleziológiának az előtérbe helyezését megerősítette az 1985-ös Püspöki Szinódus, amely munkájának középpontjába az Egyházat, mint közösséget állította. Íme, így fogalmaz a legfontosabb nyilatkozata: „A *communio*-t középpontba helyező egyháztan a Zsinat dokumentumainak központi és alapvető gondolata (...) Mit jelent az összetett értelmű 'communio' szó? Elsősorban az Istennel való közösséget, Jézus krisztus révén, a Szentlélekben... A *communio*, mint a részesedés Krisztus eucharisztikus testében jelzi és alkotja, vagyis építi valamennyi hívő *communio*-ját Krisztus testében, vagyis az Egyházban”.⁴⁵

A közösségi egyházkép folyamatos középpontba helyezése, amelynek folytán „*oksági összefüggés van az Eucharisztia és az Egyház eredete között*”,⁴⁶ XVI. Benedek műve, a *Sacramentum caritatis* apostoli buzdítás (2007) harmadik részében. Visszatérve ezekre a kérdésekre maga a pápa fogalmazott így Québecben, a 2008-as *Statio orbis* alkalmával: „Befogadva Krisztus testét megkapjuk 'az Istennel és a másokkal való egység' erejét. Soha nem feledkezhetünk meg róla,.... hogy az Eucharisztia az Egyház egységének szentsége, mivel mi mind egyetlen testet alkotunk, amelynek az Úr a feje. Folyamatosan vissza kell térnünk a nagycsütörtöki utolsó vacsorához, ahol zálogot kaptunk abból a misztériumból, ami a kereszten történt megváltásunk. Az utolsó vacsora az Egyház megszületésének helye, az az anyaöl, amely minden korok Egyházát hordozza”.⁴⁷

A békegesztus, amellyel a szentmise keretében az Oltáriszentség vétele előtt elfogadjuk és továbbadjuk az ő békéjét, kifejezésre juttatja, hogy az eucharisztikus közösség nem lehet teljes, ha nem egyházi közösség is egyben.

2.6 Az Eucharisztia és a misszió

A mai eucharisztikus teológia legutóbbi csomópontja a szentmise és a misszió kapcsolatára vonatkozik. Az Eucharisztia megünneplésekor „*Krisztusból táplálkozva és magunkhoz véve az üdvösség kelyhét egészen sajátos módon kerülünk párbeszédbe a Szentháromság életével; amikor kilépünk a szentmisére összegyűlt gyülekezetből, arra kapunk küldetést, hogy folytassuk ezt a szentháromságos párbeszédet az életről és az üdvösségről a*

⁴⁴ LG, 26.

⁴⁵ *Relatio finalis*, II C 1; in *Enchiridion Vaticanum* 9, 1761.

⁴⁶ Uo., 21.

⁴⁷ AAS 100/7, 2008, 483-484.

szerepetteljes szolgálat formájában a szegények, a kirekesztettek, a távolba szakadtak szolgálatában”.⁴⁸ Ezt tapasztaljuk meg vasárnapról vasárnapra közösségeinkben.

Az Úr napján (Jel 1,10) különleges módon egybegyűlnek a férfiak és a nők minden fajból, népből és nemzetből (Jel 7,9), amikor megindulnak a székesegyházak, plébániatemplomok, kápolnák, kegyhelyek, oratóriumok felé. A híveknek ez az óriási folyama, amely dobpergés és fanfár nélkül halad, alázatosan, magába foglalja a városi, falusi, vidéki keresztényeket a föld minden táján. Megkeresztelt emberek százazrei gyűlnek egybe az Úr oltára körül, hogy együtt *Krisztus testét*, világunk szíve közepét alkossák.

Amikor azután a szentmise véget ér, az Eucharisztia szívdobbanásait követve, a liturgikus közösségek lassanként feloszlanak és eljutnak a Föld legkisebb zugaiba is. Miután osztoztak ugyanannak a testnek a vételében és ittak ugyanabból a kehelyből, a keresztények visszatérnek otthonaikba, iskoláikba, irodáikba, a kereskedelem, a szabadidő helyszíneire, új útvonalakat rajzolnak fel, amelyek az Isten országa titokzatos körvonalait vázolják fel: „*Illúziók és ideologikus utópiák nélkül járjuk a világ útjait, magunkban víve az Úr testét... Azzal az alázattal, hogy tudjuk: mi csak búzaszemek vagyunk, őrizzük a biztos meggyőződést, hogy Isten szeretete, amely megtestesült Krisztusban, erősebb a gonoszsnál, az erőszaknál és a halálnál...*”⁴⁹

Ezt az utat mutatja számunkra napjainkban Ferenc pápa, amikor olyan, már jól ismert kifejezéseket használ, mint „*a kilépő Egyház*”, a „*perifériák Egyháza*”, „*a nyílt kapuk Egyháza*”.⁵⁰ A perifériák volnának azok a helyek, ahol a még nem evangelizált népek laktak; az úgynevezett „messze lévők”, akik egyszer megkapták ugyan az Evangéliumot, ám az élet viszontagságai közepette eltávolodtak tőle; valamint végül a még rejtőző, Istent kereső emberek, akiknek a szívében ott él a vágy a Magasságbeli iránt, ám nem ismerik az utat, hogy eljussanak arca látására és megkapják tőle a megszabadító szeretet ajándékát.

Az Egyház nem zárkozhat be az utolsó vacsora termébe a világtól való félelmében, csak azon aggódva, hogy megőrizze az Úr „emlékezetét” ahelyett, hogy továbbadná mindenkinek, mint jó hírt. Nem kell attól tartania, hogy kisebbségben van, hiszen Jézus nem kérte tőlünk, hogy szociológiai kritériumokkal méricskéljük magunkat, hanem azt bírta ránk, hogy érezzük magunkat „*pusillus grex*”-nek, kicsiny nyájnak (Lk 12,32), de tudjuk, hogy mindeközben mi vagyunk a „*világ sója*” (Mt 5,13) és a „*világ világossága*” (Mt 5,14).

Összefoglalva: „*a keresztény lét eucharisztikus formájának szerves alkotóeleme a missziós lendület*”.⁵¹ A misszió nem egy lehetséges választás, hanem a pünkösdkor, a zsidók és a pogányok közötti párbeszéd napján megszületett Egyház (vö. ApCsel 2,1-12) létezmódja.

3. Összegzés

Az Eucharisztianak az előbbieken vázolt dimenziói a XX. századi teológia legfontosabb felismerései. Ezek az elmúlt évszázadban a biblikus, patrisztikus, liturgikus és ökumenikus mozgalmaknak köszönhetően születtek meg. Mindezen mozgalmak eredményei a

⁴⁸ Vö. A Cebui 51. Eucharisztikus Kongresszus alapdokumentuma: «*Cristo in voi, speranza della gloria*». *L'Eucaristia: fonte e culmine della vita e della missione della Chiesa*; Pontेरanica (Centro Eucaristico) 2015, 40.

⁴⁹ XVI. Benedek, *Homília Úrnapja ünnepén 2011-ben*, in: AAS CIII, 7; 464.

⁵⁰ Vö. Ferenc pápa, *Evangélii gaudium*, apostoli buzdítás az Evangélium hirdetéséről a mai világban (2013), 20-24., 46.

⁵¹ SCA, 84.

XX. század pápáinak teljes támogatásával és a legutóbbi zsinat jóváhagyásával meghatározóak a jövőre nézve is.

Az eucharisztikus teológia nagyobb gazdagságából részesednie kell az eucharisztikus áhítatnak is. Ez akkor következhet be, ha a II. Vatikáni Zsinat liturgikus reformja beteljesülhet a zsinati atyák határozatainak betartása révén, akik az ünneplés egyes, az elmúlt századokban részben háttérbe szorult elemeit kívánták ismét gyakorlattá tenni, mint például: a keresztény közösség összejövetele az Úr nevében, az Isten Igéjének hallgatása, az eucharisztikus ima az utolsó vacsora gesztusainak és szavainak hűséges emlékezeteként, a Szentlélek ajándéka, a *communio* egyháztan...

Ilyen módon, a soron következő, Budapesten megrendezendő Nemzetközi Eucharisztikus Kongresszus jelszavával összhangban ismételten mondhatjuk, hogy az egész liturgiában, és különösképpen az eucharisztikus liturgiában van minden forrásunk, az Egyház és az Egyház missziójának minden forrása: „*ez az a forrás, amelyből minden ereje árad*”,⁵² az az erő, amely minden keresztény életet alakítani képes.

⁵² SC, 10.